

Phillipson elmélete forradalmi. Lehet vele egyetérteni, természetesen lehet neki ellentmondani is, de mindenképpen érdemes megismerkedni azokkal a gondolatokkal, amelyek az elmúlt két évtizedben bejárták a világot. Végül megjegyzendőnek tartom, hogy 1992-ben megjelent első könyvét érdemesnek találták, hogy fordításban kiadják 2001-ben Kínában, 2007-ben Delhiben, 2009-ben pedig az arab országokban is.

Ferenc Viktória

IRODALOM

- Lainhonen, Petteri (2009): A finn nyelvpolitika. Ín. *Magyar Nyelvjárások XLVII.*, pp. 119–143.
 Phillipson, Robert (1992): *Linguistic Imperialism*. Oxford University Press, 1992. 365 p.

Alderson, J. Charles (szerk.)
The Politics of Language Education: Individuals and Institutions

[A nyelvoktatás politikája. Egyének és intézmények]
 Bristol: Multilingual Matters, 2009. 236 p.

A tanulmánykötet az idegen nyelvek oktatásának mikropolitikáját, pontosabban a nyelvoktatásban részt vevő intézmények, egyének és döntéshozók szerepét veszi górcső alá annak érdekében, hogy a nyelvoktatás változásait jobban megértsük, és tisztábban lássuk, mi mozgatja, illetve hátráltatja az újítások bevezetését. A tizenegy fejezetből álló kötet keretét a szerkesztő bevezetője és első, gondolatébresztő cikke, majd a zárógondolatokat összefoglaló tizenegyedik fejezete képezi. A bevezetőben Charles J. Alderson rávilágít a „politika” fogalmának többféle értelmezésére, majd ezek alapján határozza meg a különbséget makro- és mikropolitika között.

A makropolitika a nyelvoktatásban a változások és újítások elveit és az azok bevezetésére irányuló tevékenységet foglalja magába, amely az oktatás minden szintjén érvényesülhet. A mikropolitika viszont az elvek megvalósítása során az egyéni és az intézményi érdekek érvényesítésének rendszere, amely hatást gyakorol az újítások és változások bevezetésére. Sokszor előfordulhat, hogy bármilyen fontos és hasznos egy újítás, a résztvevők hátráltathatják, sőt meg is akadályozhatják bevezetését. A kötetnek van magyar vonatkozású része is a kilencedik fejezetben; a közép-európai helyzetet a szlovén és a magyar vizsgareform bemutatásán keresztül ismerhetjük meg. A recenzens is ennek a tanulmánynak az olvasásával kezdte, egyrészt a hazai nyelvoktatásban az utóbbi években történt változások hatásának jobb megismerése céljából, másrészt mert az angol nyelvi érettségi vizsgareform előkészületi munkájában aktívan részt vett 1999 és 2005 között a kötet szerkesztőjének irányítása mellett.

A kötet a *New Perspectives on Language & Education [A nyelv és az oktatás új távlatai]* sorozatban jelent meg, amely a nyelvoktatással kapcsolatos legújabb kutatási eredményekkel foglalkozik. A fejezetek szerzőitől első kézből szerünk ismereteket, bátran leírják tapasztalataikat, meg is fogalmazzák a felmerülő problémákat, és sok esetben az olvasóra bízzák a következtetések levonását. Az egyik egyértelműen az, hogy legtöbbször nem a szakértelem irányítja a reformokat, hanem az egyéni érdek, és ez Kínától Közép-Európaig a világ minden táján valószínűleg így van. Ahogyan az összefoglalóban olvashatjuk, nem elvekről és azok országokénti eltéréseiről van szó, hanem mikropolitikáról, ami az intézmények irányító szerepén kívül az egyéni érdekek érvényesítését is jelenti. Ezek lehetnek üzleti, gazdasági és oktatási érdekek egyaránt. Ezenkívül az összeállítás célja egy új kutatási irány meghatározása, középpontjában a nyelvoktatás folyamatai jobb megértésének és a változásokkal szembeni ellenállás természetének elemzésével. Továbbá azt is segít feltárni, mi

történik az alapelvekkel a megvalósulás folyamán, azaz milyen kapcsolat van az elmélet és a megvalósítás között.

A tanulmányok ismertetését a hazai vonatkozású kilencedik fejezettel kezdem. *The Politics of Examination Reform in Central Europe [A vizsgareform politikája Közép-Európában]* (pp. 185–203) című esettanulmány áll hozzánk legközelebb, a magyarországi helyzet ismeretében könnyebben értelmezhető, mi is történt, illetve történik néhány közelebbi és távolabbi országban. Karmen Pižorn és Nagy Edit esettanulmányai két angol nyelvi érettségi vizsgamodell kialakítását mutatják be a reformban aktívan részt vevők szemszögéből. Az 1990-es években a politikai és gazdasági változások hatására egész Közép-Európában megnőtt az igény az idegen nyelvek hatékony oktatására. Ez nem volt másképp Szlovéniában és Magyarországon sem, mindkét országban jelentős érdeklődés mutatkozott az angol mint idegen nyelv oktatása és a mérése iránt, és a helyi Brit Kultúrintézet (British Council) jelentős támogatásával megkezdődött az érettségi vizsga átalakítása. A dokumentumokban szereplő irányelveket a legkorszerűbb nemzetközi oktatáspolitikai javaslatoknak megfelelően fogalmazták meg, azonban a megvalósítás folyamatában részt vevők között akadtak olyan döntéshozók is, akik akadályozták a megújult vizsga bevezetését, azaz a mikropolitika jelentős mértékben hátráltatta, sőt sokszor egyenesen lehetetlenné tette a helyes nemzetközi gyakorlatnak megfelelő vizsgamodell kialakítását. A háttér mindkét esetben hasonló: a politikai változásokat oktatáspolitikaiak követték, a nyelvtudás mérésének korszerűsítése érdekében a közoktatásban kialakult a külső mérés, a minőségbiztosítás és a standard vizsga iránti igény. Ennek érdekében a szakemberek először is feltérképezték a szükségleteket, a rendelkezésre álló erőforrásokat, majd kialakították a vizsgamodellt a legkorszerűbb mérési elvek és a más országokban már működő, tekintélyes nyelvvizsgák által képviselt módszerek segítségével. A körültekintő és szakmai alapossággal

végzett munka Szlovéniában nem hozott a befektetés arányában elvárható eredményeket, a kialakított vizsgamodellt nem használják külső mérésre, és a nyelvoktatással és vizsgáztatással kapcsolatos ügyek továbbra is a politika változásának vannak kiszolgáltatva. A választások közeledtével a politikusok hangzatos akciótervekkel állnak elő, amelyek csupán politikai előny megszerzésére alkalmasak; ezek a körülmények nem kedveznek egy szakmailag megfontolt és ezért időigényes folyamatnak. A helyzet Magyarországon is hasonló: a vizsgamodell kialakítását több évre tervezték, a bevezetést különböző fázisok előzték meg, amelyekben a feladatírástól a vizsgázatók képzésén keresztül a próbavizsgákig számos lépés szolgálta a végleges angol nyelvi érettségi vizsgamodell felépítését. Ezeket a folyamatokat különböző fórumokon már a kialakítás lépéseiben sokszor és sokan akadályozták, a végeredmény pedig egy olyan vizsga bevezetése lett, amely csak körvonalakban hasonlít a szakemberek több éves munkájával kialakított modellhez.

A Setting the scene [A helyzet felvázolása] (pp. 1–8) című első fejezetben a kötetet szerkesztő Charles J. Alderson összefoglalja a nyelvoktatás politikájának elméleti háttérét, majd ismerteti a mikropolitika jellemzőit. A mikropolitika magában foglalja az egyén szerepének megértését, amihez pszichológiai megközelítés szükséges, valamint ismerni kell az egyén és a közösség viszonyát. A fejezet vezetéselméleti kérdések oktatáspolitikai szerepét is tárgyalja, például szól a kudarcok kezeléséről, miszerint a haladást jobban segíti a hibákból való tanulás, mint a negatív kritika. Mindenfajta politika szorosan összefügg a társadalom szerkezetével: a társadalmi és kulturális különbségek figyelmen kívül hagyása az idegen nyelvek oktatásának kérdéseiben sokszor vezet feszültségekhez. Például a külföldi szakemberek bevonása – az anyanyelvű és a nem anyanyelvű nyelvtanárok kérdéséhez hasonlóan – a kulturális különbségek miatt is eredményezhet ellentéteket. A kötet írásai az itt felvázolt kérdéseket érintik egy-egy

konkrét példán keresztül a világ különböző tájairól.

Az első dolgozatban Alan Davies *Professional Advice vs Political Imperatives [A szaktanácsadás és a politikai érdekek ellentéte]* (pp. 45–64) címmel két esettanulmányt közöl, amelyben közös a kítűzött oktatáspolitikai cél és a rálátást biztosító idő, a felvázolt újítások bevezetése körülbelül harminc évre tekint vissza. A két helyszín földrajzi távolsága ellenére számos hasonlóság található a tervezett intézkedésekben, ugyanis mindkét ország a harmadik világhoz tartozik, amiből következnek forrásszegény gazdaságuk és politikai rendszereik problémái is. Nepálban az angol nyelv történelmileg fontos szerepet játszik. Az 1980-as években felmérték az angol nyelv tudásának szintjét azzal a céllal, hogy az oktatását megreformálják. A reform kiterjedt az ideális kezdő életkor meghatározására és arra, hogy az angol nyelv tanulását minél szélesebb társadalmi rétegekben hozzáférhetővé lehessen tenni, tehát függetlenül a nyelvtanuló társadalmi helyzetétől. A felmérést külföldi szakemberek végezték, akik adatait interjúkkal és tudásszint-méréssel gyűjtötték, majd megfogalmazták ajánlásaikat az oktatáspolitikai irányítói számára. Az eredmények nem kedveztek a helyi politikai érdekeknek, amelyek a nyelvtanulást lényegesen korábban kívánták tenni, ezzel az éltképzést és a magániszférát támogatva. Végül kompromisszum született: a hatóságok korai kezdési elképzeléseinek és a külföldi szakemberek empirikus adatokra támaszkodó, későbbi kezdést szorgalmazó ajánlásainak eredményeként egy köztes kezdő életkort határoztak meg. A másik példában is forrásszegény, de angol nyelvi hagyományokkal rendelkező országok csoportjáról van szó, ahol a tanítás angol nyelven zajlik és ezért igen jelentős szerepe van. A vizsgarendszer átalakításához felkért szakember későn ismerte fel, hogy az általa javasolt modell – bár a nyelvtudomány akkori állása szerint korszerű volt – nem egyezett a régi gyakorlattal és a régi vizsga alapelveivel. Ez az új vizsgamodell kudarcához vezetett, a szóban forgó országok

visszatértek a régi modellhez. Ez a példa Alan Davies szerint azt mutatja, hogy ebben az esetben is kompromisszumra lett volna szükség, amelyben a helyi érdekek találkoznak a felkészült, de kívülről jött szakember elképzeléseivel.

A következő, *Micropolitical Issues in ELT Project Implementation [Mikropolitikai kérdések az angol nyelv oktatását fejlesztő projekt bevezetésében]* (pp. 64–85) című tanulmány szerzője először részletesen elemzi az oktatást fejlesztő projekteket. Tom Hunter fontosnak tartja a résztvevők hozzáállásának pontos ismeretét és képzésüket is. A projektvezető a legnagyobb problémát a tervezésben látja: mivel nem sikerült egyezsége jutni az összes érdekelttel, több változat keletkezett, ez pedig jelentősen hátráltatta a megvalósítást, ugyanis az egyéni érdekek határozták meg, hogy mikor melyik változat szerint folyik a munka. A hasonló nemzetközi projekteknél – különösen ahol megegyezik a cél és az eszköz, vagyis az angol nyelv oktatásának fejlesztése célnyelven történik – fontos a megfelelő kommunikáció kialakítása, és a megvalósítás egyben egy tanulási folyamat is. Mivel a projektet egy gazdaságilag elmaradott ázsiai országban kívánták megvalósítani, amelyet a gyarmatosítás idejéből származó történelmi szálak is kötöttek az angol nyelvhez és kultúrához, a mikropolitikának, az egyéni érdekeknek és elképzeléseknek is meghatározó szerep jutott a megvalósításban. A korábbi anyaország és a helyi szakemberek között felmerülő konfliktusokat csak megfelelő kommunikációval lehetett megoldani.

A negyedik, *The Politics of ELT Projects in China [Az angol nyelv oktatásának fejlesztését elősegítő projekt politikája Kínában]* (pp. 85–104) című fejezetben Ron Kerr tanulmánya rámutat, hogy a fejlesztésre irányuló változtatások váratlan reakciókat válthatnak ki a helyi közegben, az egyének szakmai és politikai érdekei sokszor ütköznek a külső, látszólag a helyi viszonyokat nem kellőképpen figyelembe vevő szakemberek elképzeléseivel. A kínai egyetem tanárképzésében és az angol

nyelv oktatásában tervezett változtatások már a kezdetekben elakadtak, mert a helyi hagyományokon felnőtt szakemberek nem fogadták el hitelesnek a külföldi tanárképző szakemberek tudását. Miután a szakmai kérdések kompromisszumok árán megoldódtak, a projekt menedzselésében keletkezett feszültségeken és érdekellentéteken kellett dolgozni. Végül, mivel a brit kormányban történt változások érintették a távol-keleti projektek működését, a projekt nem érte el a kitűzött célt, a külföldi szakemberek eltűntek a kínai közoktatásból.

Az ötödik fejezet: *Teaching Immigrants the Language of the Host Community: Two Object Lessons in the Need for Continuous Policy Development* [Bevándorlók nyelvoktatása a befogadó ország nyelvére: két tanulság a politika folyamatos fejlesztésének szükségességéről] (pp. 104–125). David Little és Barbara Lazenby Simpson bevándorló munkavállalók nyelvtanulásának és beilleszkedésének problémáját ismerteti egy olyan közegben, ahol a külföldiek számának hirtelen növekedése gyors intézkedést kívánt az ország bevándorlási politikájában, az pedig jelentős hatást gyakorolt a nyelvpolitikára. Írországban az angol nyelvet külföldieknek főleg idegen nyelvként oktatják magánkézben lévő iskolák. Ez a rendszer, valamint a Közös Európai Referenciakeret szintjeinek alkalmazása nem felelt meg a munkát kereső és letelepedni szándékozó külföldiek nyelvi igényeinek. A központilag felállított szervezet feladata a bevándorlók nyelvi igényeinek felmérése, nyelvtanfolyamok megszervezése és a megszerzett nyelvtudás mérése. A konfliktust az okozta, hogy az ország oktatáspolitikai rendszerében ilyen program korábban nem létezett; az angol nyelv oktatására a magánszféra alkalmatlannak bizonyult, és a szakképzés sem tudta felvállalni a feladatot. A politikai nyomás ugyanakkor megvolt, hiszen az állampolgárság megszerzéséhez bizonyos szintű nyelvtudás szükségességét politikusok tűzték zászlójukra a választási harcban, mert a bevándorlók és gyerekeik szocializációja összefügg nyelvtudásukkal.

A hatodik, *The Commercialisation of Language Provision at University* [Egyetemi nyelvoktatás üzleti alapon] (pp. 125–147) című tanulmány egy brit egyetemen zajló angolnyelv-oktatással foglalkozik, ahol az a cél, hogy a külföldi diákok nyelvtudása alkalmas legyen egyetemi tanulmányok folytatására. A cél meghatározza a nyelvoktatás tartalmát és a nyelvtudás mérését is. Az elvárt minőséget az egyetemi tanszéken oktató tanárok tudnák biztosítani, például a legkorszerűbb kutatási eredmények felhasználásával a nyelvoktatásban. Ezzel szemben Glenn Fulcher megállapítja, hogy az angolt úgy nevezett „külsős” tanárok tanítják, ami a nyelvtanítást üzleti alapokra helyezi, a mérés helyi és nem nemzetközileg elismert mérőeszközzel történik, ami egyértelműen hatással van a nyelvoktatás minőségére. Egyúttal felteszi a kérdést: miben különbözik az egyetemen folyó nyelvoktatás a szintén idegennyelv-tanítással foglalkozó más intézmények munkájától? Amennyiben az egyetem versenyképességének megtartása érdekében alacsonyabb költséggel üzleti alapon külső szervezet bevonásával történik a nyelvoktatás, a tanfolyamok nem érik el az egyetemi szinten elvárható, tudományos alapokra helyezett nyelvoktatás színvonalát.

A hetedik, *The Role of Micropolitics in Multinational, High-Stakes Language Assessment Systems* [A mikropolitika szerepe nemzetközi kiemelt jelentőségű nyelvi tudásszint-mérési rendszerekben] (pp. 147–166) című fejezetben Mark Crossey megállapítja, hogy az oktatáspolitikai változtatások legfőbb mozgatórugója sokszor nem szakmai megfontolások sorozata, hanem az irányítás, a különböző szervezetek és egyének érdekeinek érvényesítése. A tudásszint mérésének jelentősége vitathatatlan, felhasználható válogatási szempontként, de az oktatás színvonalának javítása érdekében is fontos. A NATO-ban az angol a munkanyelv, tehát oktatására és mérésére a kezdetektől kiemelt figyelmet fordítanak. Az 1990-es évek politikai és társadalmi változásai hatással voltak a NATO szerkezetére is, a belépő országok katonáinak megfelelő szintű nyelvtudását csak

egy nemzetközileg is elfogadott és a célnak megfelelő mérőeszköz biztosíthatja. Mark Crossey részletesen elemzi a katonai célokat szolgáló nyelvtudást mérő teszt kialakításának lépéseit. A tesztfejlesztést sok minden hátrálthatatja, például a projektért felelős személy többszöri cseréje, a résztvevők közötti szakmai együttműködés zavarai. A mérőeszköz érvényességének és megbízhatóságának elemzésén kívül fontos szerepe van egy reform sikerében a megfelelő szakemberek jelenlétének, az anyagi támogatást nyújtó szervezeteknek, a felső szinteken tevékenykedőknek és a politikát formálóknak egyaránt.

Gary Buck *Challenges and Constraints in Language Test Development [A nyelvtudásmérés fejlesztésének kihívásai és akadályai]* (pp. 166–185) a nyolcadik fejezetben a tesztfejlesztés során összegyűjtött tapasztalatait összegzi, és kiemeli azokat, amelyek kulcsfontosságúak egy új mérőeszköz kidolgozásában, illetve a már létező eszköz továbbfejlesztésében. A szakirodalmi áttekintés nem nyújt sok újdonságot a tudásszint mérésében jártas szakembernek; az érdekes részek a tesztfejlesztés korlátainak felsorolásában következnek, amelyeket a rendszeren belüli akadályok és a forráshiány okoznak. A feszültségek megoldására több lehetőség kínálkozik a projekt jellemzőinek, az eltérő értékítéleteknek és a mikropolitikai kérdéseknek a figyelembevételével. Gary Buck a mikropolitikát nem feketén vagy fehéren látja, hanem egy skálán képzelel, ahol az egyéni érdekek kisebb vagy nagyobb mértékben érvényesülnek, és azt is megállapítja, hogy nehéz ezeket elkülöníteni a valós értékektől. Az etikai kérdések elemzésében kiemeli az egyének erkölcsi értékítéletének fontosságát, hiszen minél nagyobb léptékű a mérés, annál nehezebb az etikai felelősséget beazonosítani. Ez a felvetés azért figyelemreméltó oktatáspolitikai vonatkozásban, mert kiemeli a döntéshozó szervezetek etikai felelősségét.

A kilencedik fejezetről hazai vonatkozása miatt már volt szó. A tizedik, *Language Educational Politics Within a European*

Framework [Nyelvpolitika európai keretek között] (pp. 203–222) című fejezet szerzője, Neus Figueras a Közös Európai Referenciakeret tükrében sorra vesz három, a modern idegen nyelvek tanításával kapcsolatos nemzetközi projektet, amelyek az idegen nyelvek egységes elvek szerinti tanítását és mérését szolgálják Európában, így biztosítva az átjárhatóságot a tagállamok polgárai számára. Részletezi az egyes országok nyelvpolitikájának hiányosságait is, amelyek leggyakrabban politikai és finanszírozási okokra vezethetők vissza, valamint a nyelvtanítás hagyományainak nehezen megváltoztatható jellegéből adódnak. Kifejezi aggodalmát az Európai Unión belüli kommunikációval és információcserével kapcsolatban is, ami az Európai Referenciakeret szélesebb körű elfogadottságának egyik akadályja. Összességében az egyes tagállamok érdekeinek érvényesítése akadályozza a kívánatos oktatáspolitikai fejlődést és változást, amelyeknek az esélyeit a szerző pesszimistán látja.

Az utolsó, *The Micropolitics of Research and Publication [A kutatás és a publikálás mikropolitikája]* (pp. 222–236) című fejezetben a szerkesztő összefoglalja tapasztalatait, és megindokolja a tanulmánykötet összeállításának ötletét. Charles J. Alderson megállapítja, hogy a dokumentumelemzés nem biztosít megfelelő látást a döntéshozó szervezetekben működő kapcsolatokra, ezekbe csak a munkában tevékenyen részt vevők tudnak betekinteni, bár ezáltal felmerülhet az elfogultság kérdése is. Felsorolja azokat a kvalitatív kutatási módszereket, amelyek alkalmasak lehetnek egy ilyen jellegű kutatásra, ilyen például a kérdőíves adatgyűjtés vagy az interjú, bár ezek sem adnak teljes képet az egyének tetteinek mozgatórugóiról. Felveti az „oknyomozó riporter” mintájára az „oknyomozó kutató” lehetőségét, aki egy esettanulmány kapcsán elindítaná a vitát az adott oktatáspolitikai kérdésben, amelyhez azután a többi kutató csatlakozna.

Összegzésként elmondható, hogy a tanulmánykötet értékes olvasmány lehet nemcsak

az alkalmazott nyelvészek számára, hanem minden oktatáspolitikai döntéshelyzetben lévő szervezetnek és ezek tagjainak, mert bár recepttel nem szolgál az oktatáspolitikai helyes irányára, számos olyan fontos kérdésre hívja fel a figyelmet, amelyet legtöbbször fel sem merünk tenni.

Bukta Katalin

Kovács Judit

A gyermek és az idegen nyelv

Budapest: Eötvös József Könyvkiadó, 2009. 144 p.

Kovács Judit, aki a magyar felsőoktatásban még nem létező mesterfokozaton, a korai idegennyelv-oktatás szakterületen szerzett diplomát az Egyesült Királyságban, két évtizede tanítja tanult szakmáját a tanítóképzésben. Nemrég megjelent könyvében arra vállalkozott, hogy élénk tárja a korai idegennyelv-oktatás tényezőinek színes palettáját.

Miért is van szükség egy könyvre a korai nyelvtanulásról? Kinek szól ez a könyv? – kérdezi. A hatvanas évektől Magyarországon is egyre népszerűbb intézményi, korai nyelvvoktatási gyakorlat nem nélkülözheti az életkorhoz illeszkedő alkalmazott nyelvészeti, nyelvpedagógiai kutatásokat, a tudományos kutatások által megerősített hazai szakirodalmat.

A korai nyelvvoktatásról szóló első módszertani szakkönyvet Horgosi Ödön írta 1975-ben *Az alsó tagozati orosznyelv-oktatás módszertana* címmel, az orosz nyelvi szakosított tantervű alsó tagozatos osztályokban tanító pedagógusok felkészítésére. Más nyelvi tagozatos (angol, francia, német) osztályok számára csak a kilencvenes évektől képeztek tanítókat az angol, francia, német szakkollégiumi, a tanító-nyelvvoktató és a műveltségterületi képzés keretében, a tanítóképző főiskolákon és utódintézményeikben. Ha készültek is jegyzetek, jórészt belső használatra.

Ezért Kovács Judit könyve hiánypótló és mindenkinek szól. Érintettek vagyunk szülőként, nagyszülőként, pedagógusként, oktatóként, hallgatóként, kutatóként. A szerző szerint leendő olvasói, „pedagógusképző intézmények oktatói és hallgatói, pedagógusok, iskolai igazgatók, oktatáspolitikai döntéshozók, pedagógiai szakértők, kutatók, illetve a korai programokban részt vevő gyermekek szülei összevethetik a témáról kialakult nézeteiket, tapasztalataikat a könyvben leírtakkal, és kritikus megközelítés által megerősítést nyerhetnek, vagy éppen változtatásokra kényszerülhetnek saját elméletüket vagy gyakorlatukat illetően” (p. 15).

Kovács Judit tollát magával ragadta a korai idegennyelv-oktatás iránti elkötelezettségéből fakadó lendület, mindent leír, amit saját szakmai szűrőjén átrostálva fontosnak tart. Restellhetjük, de Magyarországon még a XXI. században, a korai idegennyelv-oktatási gyakorlat ötven éves háttérével sem felesleges nyomós érveket felsorakoztató oldalakat szánni arra, hogy a korai idegennyelvi fejlesztés létezik, és gazdagítja a gyermeki személyiség fejlődését. Erről is szól meggyőzően az első, *A korai idegennyelv-tanulás mint jelenség* című fejezet.

A második, *Hogyan gondolkodik és tanul a gyermek* című rész a gyermek-nyelvtanuló eltérő személyiségét helyezi a nyelvvoktatás környezetébe: a gyermeknyelv-pedagógia, az életkorhoz illeszkedő nyelvvoktatás-pedagógia létjogosultsága mellett érvel (a könyvben valószínűleg elírás történt: *gyermek-nyelvpedagógia* a 29. oldalon).

A harmadik fejezet a gyermeket idegen nyelvre tanító pedagógusról szól *Hogyan tanít a tanár?* címmel. Nagyon gazdag, minden gyakorló pedagógus számára jól hasznosítható fejezet. A szerző a *tanító*, *óvodapedagógus*, a *korai életkorban idegen nyelvet is tanító pedagógus* helyett a *tanár* szót használja. Valószínűleg az angol *teacher* köszön vissza, amely az egyetlen 'tanár' jelentéssel került be a magyar nyelvhasználatba (a hosszú ideig csak középiskolában tanított angol nyelv miatt). A *teach* 'tanít', 'oktat' igéből képzett *teacher*